

RUMIEN (51) *sb m*

rumien (51), [rumion].

W rumien e jasne; rumion z tekstu nieoznaczającego pochyleń.

sg N rumien (22). ◇ G rumnu (16). ◇ A rumien (9). ◇ I rumn(e)m (4).

Sł stp: rumien, romien, rumion, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.: rumień.

1. bot. *Anthemis* sp.; rumian, używana w lecznictwie roślina z rodziny astrowatych złożonych (*Asteraceae*); w Polsce rośnie 6 gatunków rumianów, a pisarze mieszały zwykle nazwy nie odróżniając rumianku od rumianu; chamamelon Calep, Cn; chamamelum Murm; anthemis Cn (48) : Murm 114; RVmien ma w łobie ciepłość y łuchość w pierwzēm słopniu/ á ma mocz odmiękczaiącą y też rośpędzaiącą *FalZioł* I 26a; y theż rumien iefth dobry na bolączi y na szadzele *FalZioł* I 27a; Oleiek z Rumnu tak czynią. Wezmi nafienia Panum grecum tartego/ kwiecia rumnowego, rowno. 4 łoty, á włoż to we dwa funty oliwy/ poštaw na łończu czterdzieści dni [...] *FalZioł* II 22v; NAprzeciw opuchlinie oczu. Wezmi Licium [...] á przylož na opuchłe oczy. A potym vwarzywży Rumnu w wodzie/ z bazyliją/ omyy tą wodą oczy. *FalZioł* V 40v, I [26]b, 26 żp, 35a (17); záziębłe záś oczy/ ták zágrzeiefz/ tłuczony rumien ná oczy przykłąday. *SienLek* 67; Ale gdy w wřzu tákowe záłężenie álbo zátkanie/ iże łłuch odeymuie/ náwarz w wodzie kopru rumnu/ bżowego kwiecia/ y nořtrzku pod miárą/ á on gárniec przykrywży pokrywką z dżurką puřczay w vcho przez dżurkę párę *SienLek* 71v, 49, 54, 63, 64 [2 r.], 68v (15); Co iefli [choremu na nerki] wánny trzebá/ niech w niéy żióła będą/ ślaz obóy/ liřt grzybieniów/ rumien/ róža/ mákówki etcae: *Oczko* 32, 33v; *Calep* 186b; Ogrodek pięknie záśiac żioły ofobnie pachniącemi: [...] A nietylko ogrodnych [zasiać]/ ále y polnych/ y dąbrownych: iáko dżięgielu/ biedrzeńcu/ kádźidlá/ mácierzanki/ ślazuw/ kopytniku/ bugwic/ rumnu/ y inřzych *GostGosp* 128; [*SienHerb* 32b; Chamaemelum Camillen Blumen/ Hermel Rumion *ArtNom* F7v].

Zestawienia: »rumien ogrodny, swojski« = *Matricaria chamomilla* L.; rumianek pospolity (1;2): pfi rumienek [...] ofthrości iefth więczłzey niżli rumien řwoifki *FalZioł* I 39a; Kliftera. Wezmi Czenturzijey mniefłzey/ włořkiego kopru/ rumnu ogrodnego/ ruty/ Swoyřkiego kopru [...] *FalZioł* V 85v; [*SienHerb* 48b; *Cresc* 1571 278].

»rumien polny« = *Anthemis arvensis* L.; rumian polny (1): weźmi bábki/ wierzbowych rořdżek/ dębowey řkory/ řrzedney řkory bżowej/ rumnu polnego y pśiego/ warz tho w wodzie/ á tym nogi vmyway. *SienLek* 120v.

»psi rumien« = *Anthemis cotula* L.; rumian psi [szyk 4:2] (6): Camemellum, d(icitu)r herba illa, quae est mali odoris, psy rvmyen *BartBydg* 21b; *FalZioł* I 39a [2 r.], b; *SienLek* 120v; *KlonWor* 19; [*SzymŁowEnch* nlb 4v; Pśi Rumien. Cotula fetida. [...] ZIele to pśi rumnek/ ma gáłałki miękkie/ á liřcie podobne koprowemu/ kwiatki ma żółthe *SienHerb* 49a, 48b, E2#v; *Cynanthemis* Pśi Rumien. *UrsinGramm* 387 (Linde)].

»rumien pstry« = *Anthemis tinctoria* L.; rumian żółty (1): Kwiecie z główkami tego rumnu přtego řtarte na proch/ z woskiem rořpuřczżone á trochę oliwy przyławřzy/ ma mocz twardości y guzow odmiękczać y rořpędzać *FalZioł* I 39b.

»rumien wonny, woniający« = *Anthemis nobilis* L.; rumian szlachetny (1:1): Kthora woda ma być przyprawiona z temi żioły odmiękczaiączemi, iáko iefł ślaz, rumien woniający/ ogrodny wyřoki

flaz *FalZioł* V 19c; dobre ieft, W komorze mieć ziela wonne y do łoża naflać, iako piołynu/ rumnu wonnego/ rożey/ roiowniku/ nardufu ogrodneho/ maiorany/ bafilijey/ gwoździkow [...] *FalZioł* V 62; [*SienHerb* E2#v].

2. bot. Zestawienie: »psi rumien« = *Cotyledum* sp.; roślina z rodziny gruboszowatych (*Crassulaceae*), rośnie w obszarze śródziemnomorskim (1) : *Cotyledum* – Pși rumien. *Calep* [266]a.

3. bot. *Potentilla erecta* (L.) Hampe; pięciornik kurze ziele, lecznicza bylina z rodziny różowatych (*Rosaceae*), pospolita na pastwiskach, torfowiskach i zaroślach w całym kraju na niżu oraz w górach (1) : *Tormentilla*. Hermelin blumen. Rumien. *Mymer*¹ 17v.

4. bot. *Chrysanthemum leucanthemum* L.; złocień właściwy, bylina łąkowa z rodziny złożonych (*Asteraceae*), bardzo pospolita w całej Polsce; małe okazy może mylono z rumiankiem lub rumianem; *leucanthemis Calep, Cn* (1) : *Leucanthemis* – Rumien. *Calep* 593b.

Synonim: 1. *kamomilla*.

Cf **RUMIENEK**